

Některé poznatky O STŘETNÉM BOJI

Přestože střetný boj je v poslední době součástí obsahu téměř každého taktického cvičení, dosud nepřestal být pro nás zdrojem nových poznání a zkušeností. I zkušenosti velitelů a dobře stmelené štáby narážejí někdy při řešení otázek střetnutí na celou řadu problémů a jejich rozhodnutí jsou mnohde problematická. Uvedu některé poznatky.

Při dvoustranné válečné hře procvičovali dva velitelé svazků se svými operačními skupinami v rámci počátečního období války střetný boj v operační hloubce. Bojová hodnota obou svazků byla přibližně stejná, jakož i možnosti jejich dalšího zesílení a podpory.

Oběma velitelům svazků jsme nahráli přibližně stejný počet a obsah zpráv o protivníkovi. Vzhledem k tomu, že šlo i o přibližně stejnou připravenost obou velitelů a štábů, oběma stranám jsme dali na přípravu rozhodnutí stejný čas.

Podstatou rozhodnutí obou velitelů bylo zesílit průzkumnou činnost, vyslat předsunutý odřad v síle zesíleného motostřeleckého pluku s úkolem obsadit výhodný prostor, kde obranou zabránit nepříteli v dalším postupu a tím současně vytvořit výhodné podmínky pro vlastní jaderné údery, rychlé rozvinutí a úder hlavními sil svazku do boku nepřítele.

Bojové sestavy obou svazků byly zvoleny po formální stránce odpovídajícím způsobem. Na první pohled se zdálo, že oběma rozhodnutím nemůžeme nic podstatného vytknout. Avšak při prostorovém srovnání se ukázalo, že vznikla téměř groteskní situace. Oba velitelé svazků zvolili téměř stejný prostor k vedení střetného boje. To by jistě nevedlo, avšak obě strany se rozhodly zastavit obranným bojem postupujícího nepřítele na bližší straně prostoru ohraničeného do hloubky.

Realizaci těchto rozhodnutí by došlo k tomu, že by předsunuté odřady obou stran obsadily určené jim prostory, připravily by se k čelnímu poutání nepřítele, ale očekávaného nepřítele by se dlouho

nedočkaly, neboť mezi oběma předsunutými odřady by vznikla asi 20 km vzdálenost a stejné hluboké „pásmo nikoho“. Rovněž tak hlavní síly žádné ze stran by nemohly udeřit do boku nepřítele ve zvoleném prostoru, poněvadž by tam žádný solidní protivník zřejmě nebyl a ani by tedy nebyly vytvořeny výhodné podmínky pro účinné jaderné údery.

Když pak oběma stranám byly nahrány náznaky rozhodnutí protivníka asi v tom smyslu, že jeho předsunutý odřad se rozvinuje do dočasné obrany v prostoru vzdáleném asi 20 km od určeného prostoru pro vlastní předsunutý odřad a že v tomto pásmu „nikoho“ kromě průzkumu nebyly zjištěny žádné síly protivníka, oba cvičící velitelé a jejich štáby začali uvažovat o jiném řešení a svorně došli k závěru, že mají před sebou rozvázného, ale málo rozhodného protivníka. Nová rozhodnutí obou velitelů se vyznačovala aktivitou, rozhodností a směly manévrem.

K podobné situaci by jistě nedošlo, kdybychom cvičení vedli jinou formou než je válečná hra, kdyby bojová činnost vojsk probíhala plynule a rovněž tak hodnocení vznikajících situací a odpovídající reagování na ně bylo soustavné. Přesto tento příklad nám dává některá poučení.

Ke střetnému boji nebo střetnému sražení dochází zpravidla při celkové vyrovnanosti sil obou stran. Je-li kvalitativní poměr sil v neprospěch jedné ze stran, slabší strana se obvykle do střetnutí aktivní formou bojové činnosti nepouští a volí spíše dočasnou obranu. To však neznamená, že toto schéma platí v plném rozsahu i pro počáteční období ihned po

zahájení války, nebo někdy i pro operační hloubku, kdy fronta nebude neprodyšně stabilizována a kdy smělou a rozhodnou činností, zejména tankových útvarů a svazků je možné zničit i nepřítele, který má dokonce početní převahu. Zničení silnějšího nepřítele ve střetném boji předpokládá dále předstížení nepřítele v účinných jaderných úderech, zničení nebo alespoň dočasné umlčení jeho prostředků jaderného napadení, okamžité využití vlastních jaderných úderů, rozdělení bojové nebo operační sestavy nepřítele a jeho ničení po částech. Uvedené zásady pochopitelně platí v plném rozsahu i pro zničení rovnocenného nebo i slabšího protivníka, rozhodne-li se pro střetný boj. Ve střetném boji nebo ve střetném sražení, ať k tomuto druhu bojové činnosti dochází za jakékoli situace, zvítězí ten, kdo je schopen včas vnutit nepříteli svou vůli a kdo může provést maximální aktivitu všemi silami a prostředky. Málo aktivní a málo rozhodná činnost průzkumu, předsunutých odřadů, hlavních sil, všech palebných prostředků, velitelů a štábů prospívá vždy pružnějšímu a rozhodnějšímu nepříteli.

V uvedeném příkladě oba velitelé svazků a jejich štáby na začátku projevíli málo rozhodnosti a aktivity a podle původních rozhodnutí by se k sobě ani nedostali a kromě letectva na sebe palebně ani nepůsobili.

Předsunutým odřadům stanovili jen jeden prostor, kde měl přejít do dočasné obrany, k čelnímu poutání přicházejícího nepřítele. Nadto určené prostory byly na obou stranách v poměrně malé hloubce a to jen proto, že zdánlivě nejlépe vyhovovaly k zadržení postupujícího protivníka a k pozdějšímu úderu do jeho boku. Tím více než čtvrtina sil obou stran byla předeem odsouzena k pasivní činnosti. Jiné varianty velitelé nepředpokládali. Nedomysleli i to, že směla a rozhodná a zároveň překvapivá aktivní bojová činnost předsunutého odřadu může nepříteli způsobit nejen citelné ztráty, ale již v zárodku narušit jeho plán střetného boje a ve svých důsledcích může znamenat i začátek přebírání iniciativy.

Leč takovou činnost a takové výsledky nelze očekávat od předsunutých odřadů, které přecházejí do obrany v prostorech, jež je možné jednoduchým způsobem předvídat a jen proto, aby zadržely postup čelních prvků bojové sestavy nepřítele a ani se nepokusily je zničit. Předsunutý odřad je vždy schopen překvapivě bojové činnosti. Jeho bojovou sestavu můžeme přizpůsobit účelu, dobu jeho vy-

slání můžeme zpravidla utajit, osu a směr postupu cílevědomě měnit, informovat velitele předsunutého odřadu o nepříteli můžeme zabezpečit několika způsoby včetně odposlechu zpráv vzdušného průzkumu a tedy i zahájení a druh boje můžeme zpravidla volit podle situace a potřeb zámyslu velitele.

Domnívám se proto, že není správné, když v předvídání střetného boje svazku nebo i útvaru se spokojíme s tak zvaným vyjitím a zabezpečením určitého prostoru předsunutým odřadem tam, kde jsou aspoň minimální podmínky pro jeho vysoce aktivní, rozhodnou a překvapivou bojovou činnost. Zpravidla jen taková bojová činnost způsobuje ničení a narušení plánu boje nepřítele a vytváří skutečné podmínky pro jeho konečnou likvidaci, aniž by tím došlo ke ztrátě zvoleného prostoru ke střetnutí. Nemůžeme se též spokojit s minimálními tempy postupu předsunutých odřadů. Tempo postupu předsunutých odřadů zejména v počátečním období války musí být v zájmu získání iniciativy maximální. Proto i prvky bojové sestavy předsunutých odřadů musí tomuto požadavku plně odpovídat.

Nemůžeme připustit, aby velitelé zasazovali předsunuté odřady bezdůvodně do boje dříve, než to odpovídá plánu boje. Vidina náhodného a laciného úspěchu v boji zpravidla vede k nedobrým koncům. Přesto v naší praxi k tomu nezřídka dochází. Někteří velitelé již samotnou formulací úkolu předsunutého odřadu zatemňují jeho místo a úlohu v rámci bojové sestavy svazku nebo útvaru tak, že mnohdy není jasné, zda jde o prvosledový útvar nebo jednotku, anebo o něco jiného. Z toho pak někdy plyne i nepochopení charakteru bojové činnosti předsunutého odřadu, jehož prvořadým úkolem je předstížení nepřítele co do času a prostoru a ne zdlouhavé „rolování“ fronty. Nepovažují za úplně správné ani takové řešení, když na místo útvaru v roli předsunutého odřadu, který se zavázal do předčasného boje, určíme jiný útvar. V takovýchto případech zpravidla dochází k úpravě rozhodnutí velitele, mění se plán střetného boje, ztrácí se drahocenný čas, čili hrozí nebezpečí, že nám nepřítel vnucuje svou vůli. Taková rozhodnutí mohou být zdůvodněna jedině tehdy, když předčasné zavázání do boje předsunutého odřadu je v zájmu nadřazeného velitele a na jeho výslovný rozkaz.

Předsunutý odřad tedy může podstatnou měrou ulehčit nebo ztížit zahájení a vedení střetného boje svazku nebo

útvary a ve svých důsledcích v počátečním období války může sehrát i důležitou roli při získávání iniciativy v operačním rámci. Nemůže však sám rozhodnout výsledek střetného boje. **Tento musí rozhodnout hlavní síly.** Proto i uspořádání bojové sestavy v předvídání střetného boje hraje významnou roli a nelze ji v žádném případě podceňovat.

Na jednom z divizních velitelsko-štábních cvičení v operační hloubce vznikla tato situace.

V průběhu denních bojů odpor nepřítel v dotyku byl zlomen a motostřelecká divize přešla k pronásledování s dvěma motostřeleckými a tankovým plukem v prvním sledu. Současně se zahájením pronásledování cvičícímu veliteli a jeho štábu došly věrohodné zprávy o tom, že v ranních hodinách příštího dne může dojít ke střetnému boji s mechanizovanou divizí nepřítel přisunovanou z hloubky. Úkol motostřelecké divize na noc a na příští den byl náročný i z prostorového hlediska a jakékoli zpomalení tempa nebo další zdržení znamenalo ohrožení splnění stanoveného úkolu. Z informace nadřízeného velitele cvičícímu veliteli divize bylo známo, že přicházející nepřátelská mechanizovaná divize bude v průběhu noci zdržována a ničena letectvem a jadernými údery a že k ránu příštího dne její bojová hodnota bude oslabena.

Cvičící velitel motostřelecké divize si správně ujasnil úkol, že v průběhu noci musí smělou a rozhodnou činností rozbít zbytky protistojícího nepřítel, nedovolit mu vedení organizovaného boje na zdrženou, nejspíše za svítání příštího dne ve střetném boji rozbít přicházející mechanizovanou divizi nepřítel a pak, anebo i současně pokračovat v plnění stanoveného úkolu do hloubky. Tomuto ujasnění úkolu odpovídala i opatření k zabezpečení bojové činnosti. Méně však dobře ujasněnému úkolu odpovídala bojová sestava.

Tankový pluk divize byl ponechán po celou noc v prvním sledu, ačkoli byly možnosti jeho boje uvolnit, před zahájením střetného boje doplnit a vytvořit z něj jádro hlavních sil divize k úderu do boku nepřítel a později k rozvíjení útoku do hloubky a to všechno bez složitého manévru. Jelikož se tak nestalo, tankový a dva motostřelecké pluky byly k ránu před zahájením rozhodující fáze plnění úkolu značně vyčerpány, nadto se zavázaly do boje s přicházejícím nepřitelem čelně a k rozhodnému manévru a úderu do boku zbývalo veliteli divize minimum sil. Vzhledem k tomu, že počet

přidělených jaderných prostředků neumožňoval čelní úder, střetný boj byl rozhodnut teprve zásahem nadřízeného velitele.

O volbě prostoru pro střetný boj již byla zmínka vpředu. Chci ještě dodat, že přestože většina taktických velitelů a štábů při řešení otázek střetného boje věnuje volbě prostoru náležitou pozornost, setkáváme se ještě v praxi i s případy, kdy při ujasňování úkolu a hodnocení situace o prostoru nastávajícího střetného boje nepadne ani slovo. V některých případech na druhé straně se o prostoru střetného boje sice uvažuje, ale jen z hlediska terénních podmínek pro obranu nebo útoku a méně z hlediska potřebné hloubky ke splnění celkového úkolu. Není pak divu, že v takovýchto případech i úkoly pro střetný boj jsou málo konkrétní, opatření k zabezpečení bojové činnosti málo účinná a všechno vyznívá tak, že je třeba „někde“ a „někdy“ ve střetném boji rozbít protivníka. Nesprávná volba prostoru může způsobit i bezdůvodné zpomalení tempa postupu, nepřipustnou pasivitu a vyčkávání, anebo i nereálné úkoly, pokud jde o časové možnosti dosažení stanoveného prostoru. Z uvedeného vyplývá, že **faktor prostoru i ve střetném boji hraje neméně tak důležitou úlohu jako v útoku nebo v obraně.** Volba prostoru ke střetnému boji musí být nedílnou součástí práce velitele a štábu při přípravě rozhodnutí. Stejně tak prostorové vymezení má být nutnou podmínkou při úkolování na střetný boj všech prvků bojové sestavy, poněvadž ne vždy se vyskytnou výhodné podmínky k důkladné organizaci součinnosti za osobní účasti všech zúčastněných velitelů.

Vzhledem k tomu, že jedním z charakteristických rysů střetného boje bude zpravidla nejasnost situace a její náhlé změny, **významnou úlohu sehráje organizace velení.** Zde vystupuje do popředí zejména nepřetržitost velení a vytvoření podmínek pro osobní styk velitelů. Je nutné vždy počítat s tím, že nepřítel ve snaze zmocnit se iniciativy v kritický okamžik rozvíjení hlavních sil, může narušovat velení nejen jadernými údery, letectvem a jinými palebnými prostředky, ale i náhlým zarušením všech rozhodujících rádiových sítí a směrů. Ten velitel a štáb, který s tímto nepočítá, vystavuje se nebezpečí ztráty drahocenného času a ve

svých důsledcích i iniciativy. Praktická činnost v přípravě velitelů, štábů a vojsk potvrzuje, že nečekaná ztráta rádiového, případně radioreléového spojení při zahájení střetného boje a nepřipravená náhrada tohoto spojení osobním stykem nebo styčnými orgány, způsobuje ne minutovou, ale mnohdy několikahodinovou časovou ztrátu k přenesení upřesněného úkolu všem vykonavatelům. Takovéto nedostatků v organizaci velení ve střetném boji nemůže nahradit ani vynikající iniciativa podřízených.

Většina velitelů a štábů, počínaje nejnižšími stupni, používá ve své praktické činnosti v poli různé způsoby hlášení, informování a úkolování. Setkáváme se i s velmi důsledně zpracovanými metodikami práce velitelů a štábů při přípravě rozhodnutí velitele, jeho přijetí, rozpracování a přenesení na vykonavatele. Správné respektování podmínek vedení soudobého boje si vynucuje radikální zkrácení času na všechny nutné úkony velitelů a štábů a na druhé straně vytvoření optimálních časových podmínek pro přímé vykonavatele. Jedině tak lze vytvořit i nutné předpoklady pro cílevědomou a účelnou iniciativu podřízených, poněvadž jinak tato iniciativa může vyznít naprázdno. Vše toto svědčí nejen o tvůrčím myšlení, ale i o tvůrčích činech našich velitelů a štábů, i když výsledky nejsou všude stejné.

Mám však takový dojem, že v tomto směru střetnému boji zůstáváme hodně dlužni. Svědčí o tom i názory, že metodika velení při organizaci a vedení střetného boje zůstává stejná jako v útočném boji. Myslím, že tomu tak není. Každý druh bojové činnosti vyžaduje zřejmě i pozměněnou metodiku veškeré činnosti, včetně velení. Nejde pochopitelně o všeobecné zásady velení, jako je zásada centrálního řízení, nepřetržitost, pevnost a pružnost velení. Jde o takové otázky, jako jsou možnosti včasného shromáždění informací o nepříteli a vlastních vojskách, metoda práce velitele a štábu při přípravě a přijetí rozhodnutí, způsob vyhlášení a přenesení rozhodnutí, forma a obsah rozhodnutí, způsoby organizace součinnosti, způsoby usměrňování bojové činnosti, organizace míst velení a spojení, utajené velení apod.

Tyto poznatky o střetném boji vyplynuly z praktické činnosti při přípravě velitelů a štábů taktického stupně. Upozornil jsem jen na některé otázky, které zdaleka nevyčerpávají celou problematiku střetného boje. Opravňuji však učinit závěr, že dosaďadní procvičování otázek střetného boje ještě zdaleka nevyřešilo všechny problémy a že i střetný boj, jako druh bojové činnosti, vyžaduje svoji metodiku činnosti velitelů a štábů.

Při organizaci útoku, zpravidla se shromáždí vyčerpávající informace o vlastních vojskách a také odpovídající zprávy o protistojícím nepříteli a teprve potom se přistoupí k přípravě rozhodnutí velitele. Při organizaci střetného boje zřejmě tomu tak vždy nebude. Přitom neúplnost zpráv o situaci při zahájení střetného boje nezabavuje velitele povinností okamžitě se rozhodnout. Kdo bude vyčkávat, až se situace vyjasní, jinými slovy až získá dostatek zpráv o nepříteli a vlastních vojskách, ztratí iniciativu a vystavuje se nebezpečí, že ho nepřítel zničí. Tyto zásady polního řádu dostatečně **jasně zdůrazňují** některé důležité zvláštnosti velení ve střetném boji. Dávám je na přední místo proto, že právě ony v praktické činnosti nejčastěji přehlídíme.

Neúplnost zpráv o situaci při zahájení a její náhlé změny v průběhu střetného boje vyžadují, aby každé rozhodnutí přijímal osobně velitel. Proto jeho přítomnost je nutná na takovém místě velení, které je nejbližší k hlavním a rozhodujícím silám a které je nejlépe vybaveno spojovacími prostředky pro spojení s podřízenými, nadřízeným, případně sousedy a podpůrnými prostředky. Velitel dříve přijímá rozhodnutí k organizaci a vedení střetného boje zpravidla na velitelském stanovišti a samotný boj řídí obvykle z předsunutého velitelského stanoviště. Velitel pluků velí v průběhu střetného boje z tanků nebo obrněných transportérů a postupují přímo za bojovými sestavami praporů, působících na hlavním směru. Proto také osobní styk velitele divize s veliteli prvosledových pluků po zahájení střetného boje bude značně obtížný a mnohdy i málo účelný.

Klademe-li vyšší požadavky při velení ve střetném boji na osobní účast velitele, pak to vůbec neznamená snížení nároků na práci štábu. Štáb musí vyvinout maximální úsilí k včasnému získání nutných zpráv o situaci, musí rychleji než v jiných druzích boje připravit zdůvodněné podklady k rozhodnutí, v důsledku neúplnosti zpráv musí daleko konkrétněji předvídat, rychle přenést rozhodnutí velitele na vykonavatele a zabezpečit jeho provedení. Nemaťou roli přitom sehraje umění štábu předávat rozkazy velitele krátkými a srozumitelnými signály.